

A bírálóbizottság értékelése

Zakar Péter a magyar történelem kiemelkedő eseménysorához kapcsolódó jelentős, összetett kérdéskör elemzésére és tisztázásra vállalkozott, amikor az 1848/49-es forradalom és szabadságharcnak a csanádi egyházmegye szervezetére, vezetésére és papságára gyakorolt hatását mutatja be. A püspökséget jellege (lakosságának összetétele) alkalmassá teszi, hogy az ottani viszonyok vizsgálata a társadalom egészét befolyásoló fordulat hatásai általános történetének, az egyházi és politikai szereplők magatartásának megismeréséhez hozzájáruljon.

Szerzője számos forrásörző intézmény anyagát együttesen használta, ismert forrásokat újraolvasva és átértelmezve, s a kérdés forrásbázisát igen jelentős mennyiségű, általa feltárt anyaggal gyarapította. A felhasznált források és szakirodalom, mennyisége, műfaji és tematikai sokrétősége árnyalt kép alkotásához segítette.

Az értekezés erénye, hogy számos megközelítést és módszert alkalmazott és integrált: a hadtörténet, az egyháztörténet, a gazdaság- és az intézménytörténet mellett a biografikus és narratív elemek alkalmazása sem hiányzik az okfejtésből és magyarázatból. Mindez nem eklekticizmust eredményez, hanem az épp értelmezett források és a tárgyalt részkérdések jellegéhez igazodik, így hiteles összetett képet ad tárgyról. A mélyfűrés, az egyéni cselekvések és motivációk rajza, a helyi-regionális érvényű megállapítások – minthogy a más egyházmegyékkel való összehasonlítás sem hiányzik – árnyalt, komplex összképpé állnak össze a monografikus értekezésben.

A disszertáció gördülékeny, jól követhető és olvasható szerkezetben és nyelven fogalmazza meg eredményeit, legfeljebb egyes egyházi fogalmak árnyaltabb és távolságtartóbb használata várható el.

A dolgozat számos helyen pontosítja és kiegészíti a papság 1848–1849 folyamán tanúsított viselkedésére vonatkozó ismereteinket, új, eddig ismeretlen szereplőket tett láthatóvá, és az egysíkú korábbi ábrázolásmóddal szemben életszerűen mutatja be az egyes egyének magatartásának mozgatórugóit, külön kitérve a korábban a kutatás által elhanyagolt császárpárti papokra. Ezzel együtt is felmutatja a püspökség személyzetének jelentős részvételét a szabadságharcban, valamint a forradalmi fordulatnak a klérus belső életére gyakorolt hatásait. Szintén egészen új a püspökség gazdasági bázisának feltárása, pontosításra kerültek az egyházmegye szervezeti viszonyaira vonatkozó ismereteink, az alsó és felső szintek kapcsolata, az egyház és az állam, illetve a birodalom viszonyának rajza. Az értekezés nagyban hozzájárul a térség történetének megismeréséhez is, bár itt további kisebb helyi, etnikai és felekezeti viszonyokra vonatkozó kiegészítés elkelne.

Meggyőzően állást foglal Disszerens a korszak jelentős politikusa és talán legnagyobb formátumú egyházférfia, Lonovics József püspök konzervatív politikai-ideológiai hovatartozásának mások által vitatott kérdésében is.

A disszertáció megközelítésmódja és eredményei jelentős mértékben hozzájárulnak egy majdani új, általános 1848–1849-es egyháztörténet megírásának előmunkálataihoz.

Zakar Péter a vitában elhangzott kérdésekre, hozzászólásokra gördülékenyen, szabad stílusban, magas színvonalon és meggyőzően válaszolt.

A bizottság a jelölt téziseit elfogadta, az értekezés tudományos eredményeit magas színvonalúnak értékelte.